

Nr. 5 2012 • 32. årgang

BEDRE

gardsdrift

**Stålvilje med
stålfot**

Side 66

**Strøm til
besvær**

Side 80

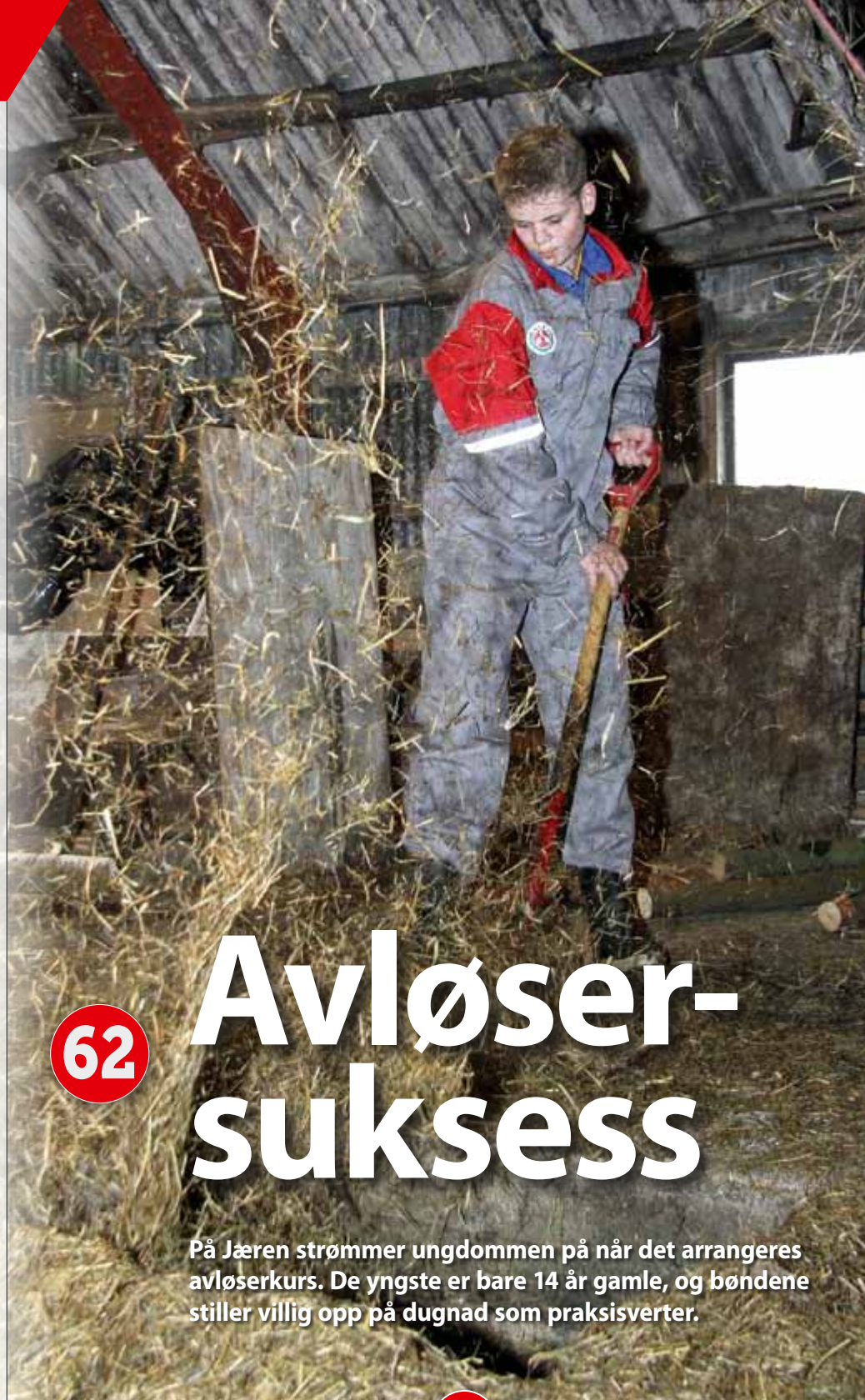
Snabla smart lasterobot

Side 40

LAST NED FRA
APP STORE OG
GOOGLE PLAY

- 9** **Leder**
Posten på ville veier
- 10** **Småmiks**
Nytt og nyttig, stort og smått
- 16** **Småsmart**
Smart for enbeinte
- 20** **Gardsanalyse**
Økobiff
- 29** **Over alle grenser**
Traktordonasjon til Sør-Afrika
- 32** **Bondejuss**
Personlig og upersonlig boplikt
- 34** **Claas Arion**
Axion på kokvask
- 36** **New Holland T8**
Blå cross-over
- 38** **Grasslepp fra Krone**
Oppgraderte slåmaskiner
- 40** **Med snabelen foran**
Egenkomponert lasterobot
- 44** **Fullførvogner i test**
Det er ikke vogna som avgjør
- 49** **Syrekanne foran?**
Praktisk, men trafikkfarlig
- 51** **Leiekjøring**
Skriftlig avtale hindrer krangel
- 52** **1-2-3 solgt!**
Europas største traktorauksjon
- 59** **Store traktorer i USA**
Black jack
- 60** **Verksted og vedlikehold**
Kompressoren
- 62** **Avløseruksess**
Dugnad for flere avløserer
- 66** **Bonde på ett bein**
Utfordrende, men mulig
- 70** **Kronet med sølvtine**
Hardt arbeid og litt flaks
- 73** **Mobiltest**
Motorola Defy
- 77** **Jakter lærlinger**
Den viktige mekanikeren
- 80** **Strøm til besvær**
Uoversiktlig strømmerkost koster
- 84** **Riktig kantspredning**
Lønnsomt og miljøvennlig
- 89** **Nordiske potetprodusenter**
Langdryg våronn
- 96** **Forskning og forsøk**
Effektivt med våtsång
- 98** **Boergeit**
Afrikansk geit trives på Toten
- 100** **Vei og anlegg**
Mer enn store maskiner
- 104** **Outdoor farm show**
Demonstrativ messe i Canada
- 107** **BG junior**
De unges egen side
- 109** **Veteranen**
Bautz AS 120 D, 1956 modell

62

Avløser- suksess

På Jæren strømmer ungdommen på når det arrangeres avløserkurs. De yngste er bare 14 år gamle, og bøndene stiller villig opp på dugnad som praksisverter.

20 Økobiff fra Østfold

52 Gigantauksjon i Meppen

Den nye generasjonen **AVLØSERE**

ROGALAND: På Jæren går 14-åringene på avløserkurs, og bøndene stiller velvillig opp på dugnad som praksisverter.

– Skal vi ha avløsere må vi investere i ungdommen, sier bøndene.

MAGNUS ØSTBY
magnus@askmedia.no

Skjalg Rugland fra Nærbø tilhører den nye generasjonen avløsere på Jæren. Han er bare 14 år og bor i byggefelt. Sjøl om han må bli 16 før en eventuell arbeidsgiver får avløsertilskudd, er han nesten garantert jobb når

kurset er fullført. Stadig flere bønder innser nemlig at hvis de rekrutterer en ungdom, er sjansen stor for at han eller hun vil jobbe i fjøset fram til de er ferdige med videregående og flytter hjemmefra.

– Jeg har ingen landbruksbakgrunn, men har flere kamerater fra gard. Etter å ha vært med dem i fjøset, fikk jeg lyst til å prøve sjøl. Jeg hadde ikke melket før, men synes det er kjekt, sier Skjalg.

Skjalg forteller at kurset har gitt mersmak og at han håper å få jobb i sykkelavstand til hjemmet.

Kollektivt ansvar

Skjalg har praksis hos Arne Ege, en erfaren praksisvert som synes det er kjekt å ha ungdom i fjøset.

– Vi må sjøl ta ansvar for å sikre rekrutteringa. Mange avløsere er skoleelever, og det er stadig utskifting når disse flytter hjemmefra. Derfor stiller jeg gjerne som praksisvert når det er behov, sjøl om jeg ikke trenger ny avløser der og da. For egen del trenger jeg ny avløser først til høsten, sier Arne.

Må være innstilt på oppgaven

Fjøsstellet tar litt lengre tid når det også skal gis opplæring, men det synes Arne er helt greit.

– Det er viktig å være innstilt på oppgaven. Rutinene er forskjellig fra fjøs til fjøs. Noe som er påbudt i ett fjøs, kan være forbudt i et annet. De som har praksis hos meg, må uansett lære rutinene på nytt der de får jobb. Derfor er det viktigste i praksisperioden at de møter på tida, er punktlig og lærevillige. Dessuten må de lære seg respekt for dyra, sier Arne.

Etter 10 år som praksisvert

Gi klare meldinger, gjerne skriftlig!

– Det er slett ikke alltid at naboen er bondens beste-kompis. Derfor er det viktig med en telefonliste med navn og nummer til folk avløseren kan kontakte ved behov, sier Ingve Dubland, teknisk rådgiver i Tine, og en av kursholderne. Ingve er opptatt av at bonden gir klare beskjeder og ikke forvirrer avløseren med for mye utenomsnakk.

– Mange bønder blander sammen kunavn og himmelretninger. Eksempelvis kan bonden si at melka fra ku nummer to på østsida ikke skal i tanken. Men den første båsen er tom, og da er spørsmålet om han mente ku nummer to eller bås nummer to. Ingve er opptatt av at beskjed gis skriftlig, og ser gjerne at avløseren noterer rutiner og beskjeder i en notisbok.

– De første gangene fulgte Skjalg meg. Nå er det Skjalg som leder an, mens jeg følger etter, sier Arne Ege.

På tross av sin unge alder, er 14 år gamle Skjalg Rugland nesten garantert avløserjobb etter endt kurs.

har Arne erfart at ingen avløsere jobber helt likt som bonden, noe bonden må akseptere.

– Det hender faktisk at avløseren er flinkere enn bonden på enkelte områder, sier han lattermildt.

Bønder er ikke pedagoger

Bønder jobber stort sett alene og mange har aldri opplevd å være arbeidstaker. Derfor kan det være en utfordring å lære opp andre.

– For bonden er det meste en selvfølge, og avløseren må

derfor være aktiv og spørre. Vi råder våre kursdeltakere til å diskutere med bonden om hva som skal gjøres, hvordan og hvorfor, sier Siri K. Fuglestad, daglig leder i Landbrukstenester Nærbø AS.

Repetisjon er viktig

Skjalg skal ha åtte praksisøkter hos Arne. De tre første gangene gjorde Arne det meste av fjesstellet sjøl, mens Skjalg fulgte nøye med. Etter hvert byttet de roller, og nå er det stort sett Arne som følger Skjalg.

– Det er mange rutiner og mye som skal huskes, så det er viktig å repetere oppgavene, fastslår Arne.

Arne mener oppgaven som praksisvert gjør ham mer bevisst når det gjelder sikkerheten på garden, og at det gir ham et spark bak til å holde ting i orden. HMS er en viktig del av kurset, og praksisøktene inkluderer også gjennomgang av sikkerhetsruter og faremomenter på garden. □□

Bra for CV-en

– Mange arbeidsgivere legger stor vekt på at søkere har erfaring som avløser. Har du jobbet som avløser, har du bevist at du tar initiativ, orker å stå opp om morgenen og har lært å ta ansvar. Det er egenskaper mange arbeidsgivere legger stor vekt på når de skal ansette folk. Avløserkurs og praksis som avløser er derfor knallbra å ha på CV-en, sier Ingve Dubland og Siri K. Fuglestad.

Landbrukstenester Nærbø AS har om lag 30 deltakere på avløserkurs hvert år, og to-tredjedeler velger å fortsette som avløser. Kun et fåtall er fra gard.

Daglig leder Siri K. Fuglestad (i midten bak) og føringsrådgiver Liv Egeland med 14 av de 18 deltakerne på Landbrukstenester Nærbø sitt avløserkurs våren 2012.

Kun tre av 18 er fra gard

– Vi arrangerer to kurs i året med mellom 10 og 20 deltakere. Normalt er det jevnt fordelt mellom kjønnene, men i vår er det to jenter og 16 gutter. Deltakerne er mellom 14 og 19 år, men de fleste er 15. Bare tre kommer fra gard, men noen jobber som avløser og noen av disse igjen har blitt sendt på kurs av arbeidsgiveren. Om lag to tredjedeler av dem som deltar på kurset fortsetter som avløser, sier daglig leder i Landbrukstenester Nærbø AS, Siri K. Fuglestad.

Interkommunalt

Siri er «avløser sjef» i Hå kommune og har hatt ansvaret for avløserkursene siden 2006. Kurset dekker kommunene Klepp, Time og Hå.

– Hå er den kommunen med størst dyretetthet i landet, og det er derfor lett å få

jobb her. Siden 2006 har vi kun avlyst ett kurs, og interessen har vært økende de siste årene, forteller hun.

Unge og engasjerte

Tidligere var kursdeltakerne stor sett fylt 16 da de begynte på kurs, men de siste årene er deltakerne blitt stadig yngre.

– Det er viktig å ta hånd om ungdommen når de er engasjerte og har lyst. Det har de når de er 14. Sjøl om avløseren må ha fylt 16 for at bonden skal få avløsertilskudd, velger mange bønder å ansette dem tidlig. De ser det som en investering som kan gi dem en og samme avløser inntil de flytter hjemmefra som 19-åringer. Det er greit med en overlappning når avløseren du har hatt noen år flytter vekk for videre skolegang.

Dugnad

Noen steder vil bøndene ha betalt for å være praksisvert. Det er ikke tema på Jæren. Her er det dugnadsånden som gjelder. Skal de sikre rekrutteringa, må de ta ansvar. Det gis ingen form for

godtgjørelse, men praksisverten har heller ingen direkte utgifter, fordi kursdeltakerne ikke har krav på lønn i praksisperioden.

Teori...

Avløserkurset gjennomføres i samarbeid med Tine, Landbrukets HMS tjeneste og en lokal veterinær. Teoridelen av kurset er veldig generell. Det viktige er å gi grunnleggende kunnskap om blant annet hygiene, jurbehandling, melking, føring og HMS. Veterinærens oppgave er å skape nærhet, slik at avløseren ikke er redd for å ta kontakt dersom det er mistanke om sjukdom.

– Det er viktig å lære om farepunkter, og gi avløserne sjøltillit og «guts» til å slå ut melka hvis det er nødvendig. Vi skal lære dem å jobbe sikkert og ta riktige valg. Vi kan ikke forlange at avløseren kan eller vet alt, men de må vite hvor de får hjelp når det trengs, sier teknisk rådgiver i Tine, Ingve Dubland.

Føringsrådgiver Liv Egeland i Tine er ansvarlig for føringsdelen, og hun berømmer elevene sine.

– Dette er en kvikk og flott gjeng som følger med, sier hun.

... og praksis

Parallelt med fire teorikvelder skal kursdeltakerne ha åtte praksisøkter, og sammen

med dugnadsånden er kombinasjonen av teori og praksis et viktig suksesskriterie, mener Siri og Ingve.

– Hvis det bare er teori, hopper mange av. Det er dessuten begrenset hva du kan lære gjennom et kort kurs. En god avløser blir til over tid. Ved at de også må i fjøset får de prøve seg i praksis og finne ut om dette er noe de liker, sier de.

I utgangspunktet anbefaler Siri at praksisen legges til et fjøs med tradisjonelt mjølkeanlegg. Grunnen er at det ofte er bønder med tradisjonelle fjøs som har størst behov for avløser, og for at elevene skal lære jurbehandling.

– Bruk av melkerobot øker og vi må legge dette inn som en del av kurset i fremtiden, legger hun til.

Gutt og jente like velkomne

Tungt fysisk arbeid er i praksis historie i de aller fleste fjøs, og derfor er ikke fysisk styrke noe krav for å lykkes som avløser.

– Gutter er nok litt mer opptatt av teknikken, mens jenter generelt er mer opptatt av dyrevelferd. Jentene er også normalt litt mer modne når de er 14-15 år. Om avløseren er gutt eller jente spiller ingen rolle, sier Ingve.

En avløser skal ikke være noen førings spesialist, men grunnleggende kunnskap om føring er en viktig del av kurset.